e-ISSN 3060-5059
DOI: 10.67227

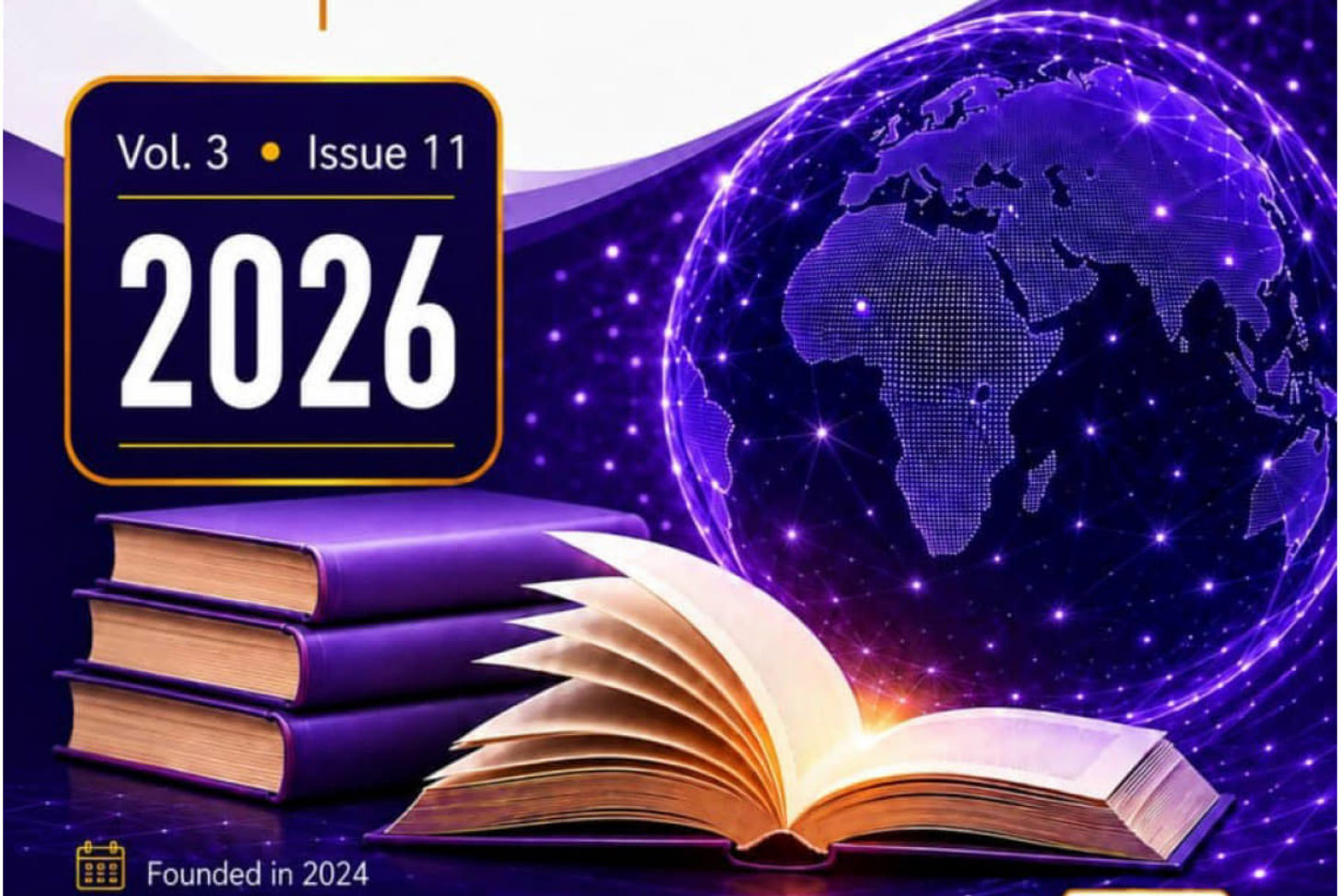
IJTIMOIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 11

2026

Founded in 2024

publishscience.uz | publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

ISSN 3060-5059 (Online)
Article / Original paper https://doi.org/10.67227/37a8f316

MARKAZIY OSIYO RESPUBLIKALARIDA XITOY MIGRATSIYASINING HOZIRGI HOLATI, DINAMIKASI VA ASOSIY MUAMMOLARI: QIYOSIY TAHLIL

Orasta Ziyatova Muradillayevna
Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti, mustaqil izlanuvchi.
e-mail: oraztaziyatova27@gmail.com **ORCID**: https://orcid.org/0009-0003-1453-6084

Annotatsiya.
Maqolada Markaziy Osiyoning besh davlatida Xitoy fuqarolarining harakatchanligi qiyosiy tahlil qilinadi. Mehnat migratsiyasi, loyiha faoliyati, biznes safarlari, turizm va ta'lim maqsadidagi harakatchanlik turlari farqlanadi. Statistik ma'lumotlar, huquqiy maqomlar va mehnat munosabatlarini boshqarish bilan bog'liq muammolar aniqlanib, shaffof statistikani ta'minlash, aniq huquqiy tasnifni joriy etish hamda mahalliy kadrlar malakasini oshirish bo'yicha tavsiyalar beriladi.
Kalit so'zlar: Markaziy Osiyo, Xitoy, migratsiya, harakatchanlik, mehnat migratsiyasi, mehnat ruxsatnomasi, migratsiya siyosati, qiyosiy tahlil.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ, ДИНАМИКА И ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ КИТАЙСКОЙ МИГРАЦИИ В РЕСПУБЛИКАХ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ

Ораста Зиятова Мурадиллаевна
Ташкентский государственный университет востоковедения, независимый исследователь.

Аннотация.
В статье проводится сравнительный анализ мобильности граждан Китая в пяти государствах Центральной Азии. Разграничиваются трудовая миграция, проектная деятельность, деловые поездки, туризм и образовательная мобильность. Выявляются проблемы, связанные со статистическими данными, правовыми статусами и регулированием трудовых отношений. Предлагаются рекомендации по обеспечению прозрачности статистики, введению чёткой правовой классификации и повышению квалификации местных кадров.
Ключевые слова: Центральная Азия, Китай, миграция, мобильность, трудовая миграция, разрешение на работу, миграционная политика, сравнительный анализ.

CURRENT STATE, DYNAMICS AND MAIN CHALLENGES OF CHINESE MIGRATION IN THE CENTRAL ASIAN REPUBLICS: A COMPARATIVE ANALYSIS

Orasta Ziyatova Muradillayevna
Tashkent State University of Oriental Studies, Independent Researcher.

Abstract.
The article presents a comparative analysis of the mobility of Chinese citizens across the five Central Asian countries. It distinguishes between labor migration, project-related activities, business travel, tourism, and educational mobility. The study identifies issues related to statistical data, legal statuses, and the regulation of labor relations. Recommendations are provided to ensure statistical transparency, establish clear legal classifications, and improve the qualifications of local personnel.
Keywords: Central Asia, China, migration, mobility, labor migration, work permit, migration policy, comparative analysis.

Kirish. XXI asrning so'nggi o'n yilliklarida Xitoy va Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasidagi iqtisodiy, transport, energetika, savdo va gumanitar aloqalarning kengayishi mintaqadagi transchegaraviy harakatchanlik xarakteriga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Xitoy fuqarolarining Markaziy Osiyodagi ishtiroki endilikda faqat an'anaviy mehnat migratsiyasi bilan chegaralanmaydi. U investitsiya loyihalari doirasidagi vaqtinchalik mehnat faoliyati, xizmat safarlari, tadbirkorlik, logistika, turizm, ta'lim va uzoq muddatli yashash kabi turli shakllarda namoyon bo'lmoqda.

Mazkur jarayonni ilmiy jihatdan tahlil qilishdagi asosiy metodologik muammo "Xitoy migratsiyasi" tushunchasining haddan tashqari umumlashtirilishidir. Turist, xorijiy korxona mutaxassisi, mehnat ruxsatnomasiga ega xodim, talaba, tadbirkor yoki doimiy rezident huquqiy jihatdan bir xil toifa hisoblanmaydi. Ularni umumiy "migrantlar soni" ko'rsatkichi doirasida birlashtirish jarayonlarni aniq talqin qilishni qiyinlashtirishi mumkin.

Shu sababli maqolaning maqsadi O'zbekiston, Qozog'iston, Qirg'iziston, Tojikiston va Turkmanistondagi Xitoy fuqarolari harakatchanligining asosiy shakllari va dinamikasini qiyosiy tahlil qilish, mavjud boshqaruv mexanizmlarini aniqlash hamda mazkur sohadagi dolzarb muammolarni tizimlashtirishdan iborat.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Tadqiqotning manbaviy asosini migratsiyaga oid xalqaro hisobotlar, davlat organlarining statistik axborotlari va huquqiy hujjatlar tashkil etadi. Xalqaro migratsiya tashkilotining World Migration Report 2024 hisobotida xalqaro

migrantlar, mehnat migrantlari va xalqaro talabalar alohida tahlil qilinadi [1]. BMTning International Migrant Stock 2024 bazasi muayyan hududda yashovchi xalqaro migrantlar sonini baholashga xizmat qiladi. Bu ko‘rsatkichni chegaradan o‘tish holatlari yoki bir yilda berilgan mehnat ruxsatnomalari soni bilan tenglashtirish mumkin emas [2]. Ta’lim bilan bog‘liq harakatchanlikni ajratishda UNESCO Statistika institutining xalqaro talabalar mobilligiga oid ta’riflari ham ahamiyatlidir [3].

Jahon bankining transport yo‘laklariga bag‘ishlangan hisoboti iqtisodiy aloqalar va infratuzilma rivojlanishini tahlil qilishga yordam beradi [4; xiii–xiv-b.]. Biroq ushbu iqtisodiy ko‘rsatkichlardan migrantlar sonini bevosita hisoblash uchun foydalanilmaydi. IOMning O‘zbekiston bo‘yicha ma’lumotlar bo‘shliqlari tahlili esa mavjud statistik manbalarning qamrovi va cheklovlarini ko‘rsatadi [5; 9-b.].

Mehnat huquqlari va ish beruvchi mas’uliyatini baholashda Xalqaro mehnat tashkilotining adolatli yollash tamoyillari metodologik mezon sifatida olindi [6; “General principles” bo‘limi]. Xitoy Savdo vazirligining xorijga mehnat xizmatlari bo‘yicha hamkorlikni litsenziyalashga oid xati kelib chiqish mamlakatidagi institutsional mexanizmlarni hisobga olish zarurligini ko‘rsatadi [7].

Tadqiqotda qiyosiy, institutsional va tizimli tahlil usullaridan foydalanildi. Davlatlararo qiyoslashda to‘rtta asosiy mezon hisobga olindi: shaxsning huquqiy maqomi, harakatning maqsadi, vaqt o‘lchovi va statistik ma’lumotlarning qamrovi.

Birinchidan, mehnat migranti, turist, biznes safaridagi shaxs, talaba va doimiy rezidentning huquqiy maqomi farqlanadi. Mehnat faoliyati uchun ruxsat talab etiladigan hollarda mehnat migranti tegishli ruxsatga ega bo‘lishi lozim, turist yoki biznes mehmonining mamlakatda bo‘lish maqsadi esa boshqa huquqiy asosga ega.

Ikkinchidan, statistikada “oqim” va “zaxira” tushunchalarini ajratish zarur. Bir yil davomida berilgan mehnat ruxsatnomalari soni, muayyan sanada amal qilayotgan ruxsatnomalar soni, belgilangan kvota va davlat chegarasidan o‘tish holatlari turli statistik ko‘rsatkichlardir.

Uchinchidan, investitsiya va savdo ko‘rsatkichlari migrantlar sonini bevosita ifodalamaydi. Katta hajmdagi loyiha kam sonli yuqori malakali mutaxassislarni talab qilishi mumkin, kichik savdo operatsiyalari esa ko‘plab takroriy xizmat safarlarini yuzaga keltirishi ehtimoldan xoli emas. Shu bois Xitoy bilan iqtisodiy hamkorlik ko‘rsatkichlari migratsiya jarayonining konteksti sifatida ko‘rib chiqilishi, biroq migratsiya hajmining bevosita o‘lchovi sifatida qo‘llanilmasligi lozim.

Tahlilning asosiy cheklovi — besh davlat bo‘yicha bir xil davr, huquqiy toifa va hisob birligiga asoslangan uzluksiz statistik qatorlarning yetishmasligidir. Shu sababli maqolada dinamika, asosan, institutsional o‘zgarishlar va harakatchanlik kanallarining rivojlanishi orqali baholanadi; mavjud alohida ko‘rsatkichlardan davlatlararo miqdoriy reyting tuzilmaydi.

Sun’iy intellektdan foydalanish haqida izoh. Maqolani tuzilmaviy va til jihatidan tahrirlash, annotatsiyalarni qisqartirish va tarjima qilish, manbalarni qidirish hamda texnik rasmiylashtirishda OpenAI ChatGPT vositasidan foydalanildi. Ma’lumotlar, manbalarning talqini, tahlil va xulosalarning haqqoniyligi uchun muallif javobgar hisoblanadi.

MUHOKAMA

MARKAZIY OSIYODA XITOY FUQAROLARI HARAKATCHANLIGINING UMUMIY TENDENSIYALARI

Xitoyning Markaziy Osiyodagi besh davlat bilan savdo-iqtisodiy aloqalarining kengayishi logistika, texnik xizmat, loyiha boshqaruvi va biznes safarlariga bo‘lgan talabni oshirmoqda. Biroq tovar va kapital oqimi bilan odamlar oqimi o‘rtasida to‘g‘ridan-to‘g‘ri proporsional bog‘liqlik mavjud emas. Mintaqada kuzatilayotgan Xitoy fuqarolari harakatchanligining tahlil doirasida ko‘rib chiqiladigan shakllarini doimiy ko‘chib kelishdan ko‘ra, loyiha doirasidagi vaqtinchalik faoliyat, takroriy biznes safarlari, transport va logistika bilan bog‘liq harakat, ta’lim hamda milliy qonunchilik asosida amalga oshiriladigan bandlik tashkil etadi.

O‘ZBEKISTON

O‘zbekistonda Xitoy fuqarolarining harakatchanligi sanoat kooperatsiyasi, energetika, transport, qurilish, xizmatlar, savdo va ta’lim sohalari bilan bog‘liq holda rivojlanmoqda. O‘zbekiston va Xitoy o‘rtasidagi o‘zaro vizasiz safarlar to‘g‘risidagi bitimning 2025-yil 1-iyundan kuchga kirishi qisqa muddatli safarlar uchun yangi imkoniyatlar yaratdi. Biroq vizasiz tartib mehnat faoliyati va ta’lim uchun avtomatik ruxsat bermaydi; qisqa muddatli safarlar imkoniyatining kengayishini mehnat migratsiyasi o‘sishi bilan tenglashtirish mumkin emas [8].

O‘zbekistonda qonunchilikda nazarda tutilgan istisnolardan tashqari, haq to‘lanadigan faoliyat bilan shug‘ullanish uchun tegishli mehnat qilish huquqini beruvchi tasdiqnoma talab etiladi [9; 15-modda; 10]. Shu sababli vizasiz kirish tartibini mehnat faoliyatiga ruxsat bilan tenglashtirmaslik zarur. Asosiy muammolardan biri Xitoy fuqarolarining maqomi, faoliyat sohasi va bandlik turini muntazam ravishda aks ettiruvchi ochiq statistik qatorlarning cheklanganligidir [5; 9-b.].

QOZOG‘ISTON

Qozog‘iston Xitoy bilan uzoq quruqlik chegarasi, Xorgos logistika markazi, energetika, konchilik, qayta ishlash sanoati va transport loyihalari tufayli Xitoy fuqarolari harakatchanligi kanallari eng ko‘p diversifikatsiyalangan davlatlardan biridir. Qozog‘iston mehnat organlari ma’lumotlariga ko‘ra, 2025-yilda mahalliy ijro organlari tomonidan berilgan ruxsatnomalar asosida ishlagan xorijiy fuqarolarning 6 090 nafarini Xitoy fuqarolari tashkil etgan [11]. Mazkur ko‘rsatkich Qozog‘istondagi barcha Xitoy fuqarolarini emas, aynan mehnat ruxsatnomalari bilan bog‘liq muayyan segmentni ifodalaydi. Turistlar, talabalar, tadbirkorlar va doimiy rezidentlar bu ko‘rsatkichdan tashqarida qolishi mumkin.

Qozog‘iston tajribasi migratsiya statistikasi shaffofligining muhimligini ko‘rsatadi. Fuqarolik bo‘yicha aniq

ISSN 3060-5059 (Online)

ma'lumotlarning e'lon qilinishi jamoatchilik orasidagi tasdiqlanmagan taxminlarni kamaytirishga yordam beradi.

QIRG'IZISTON

Qirg'izistonda Xitoy bilan bog'liq harakatchanlik Torugart va Irkeshtam yo'nalishlari, savdo, logistika, xizmatlar, qurilish va kichik tadbirkorlik bilan chambarchas bog'langan. Xitoy–Qirg'iziston–O'zbekiston temir yo'li loyihasini boshlash marosimining 2024-yil 27-dekabrda o'tkazilishi vaqtinchalik loyiha harakatchanligi uchun yangi sharoit yaratishi mumkin. Qurilish bosqichida muhandislar, geologlar, texnik xodimlar va boshqaruv mutaxassislariga talab yuzaga kelishi ehtimoli mavjud [12].

Qirg'izistonda xorijiy fuqarolarning mehnat faoliyatini tartibga solishda elektron Yagona ruxsatnoma tizimining joriy etilishi muhim institutsional o'zgarish hisoblanadi. Mazkur mexanizm mehnat vizasi, xorijiy ishchi kuchini jalb qilish va ishlash huquqi bilan bog'liq jarayonlarni birlashtirishga xizmat qiladi [13]. Shu bilan birga, fuqarolik va iqtisodiyot tarmoqlari kesimida muntazam ravishda e'lon qilinadigan ochiq statistik ma'lumotlarning yetarli emasligi tahlil imkoniyatlarini cheklaydi.

TOJIKISTON

Tojikistonda Xitoy bilan bog'liq harakatchanlik transport infratuzilmasi, konchilik, sanoat, energetika, savdo va loyiha boshqaruvi orqali namoyon bo'ladi. Ushbu davlatda xorijiy fuqarolarning kirishi, vaqtincha yashashi va mehnat faoliyati milliy migratsiya qonunchiligi asosida tartibga solinadi. Ayniqsa, yirik qurilish va konchilik loyihalarida bosh pudratchi, subpudratchi va haqiqiy ish beruvchi o'rtasidagi mas'uliyatni aniq belgilash muhimdir.

Tojikiston bo'yicha fuqarolik va tarmoqlar kesimidagi dolzarb ochiq statistik ma'lumotlarning cheklanganligi davlatlararo miqdoriy taqqoslashni qiyinlashtiradi. Shu sababli bu yerda migratsiya jarayonlarini investitsiyalar hajmi orqali emas, balki huquqiy va institutsional mexanizmlar orqali tahlil qilish maqsadga muvofiq.

TURKMANISTON

Turkmanistonda Xitoy fuqarolari harakatchanligining maqolada ko'rib chiqiladigan shakllari energetika, gaz transporti, texnik xizmat va korporativ shartnomalar bilan bog'liq. Markaziy Osiyo–Xitoy gaz quvuri ikki tomonlama energetik bog'liqlik ko'lamini namoyon qilsa-da, quvur orqali yetkazib berilgan gaz hajmi yoki infratuzilmaning qiymati Xitoy fuqarolari sonini ifodalamaydi.

Turkmanistonda xorijiy fuqarolar uchun viza va mehnat ruxsatnomalarini rasmiylashtirishda taklif qiluvchi tashkilot muhim o'rin egallaydi. Shu bilan birga, xodimlarning fuqaroligi, sohasi va huquqiy maqomi bo'yicha tadqiqot doirasida foydalanish mumkin bo'lgan ochiq statistik ma'lumotlarning cheklanganligi asosiy tahliliy muammolardan biri bo'lib qolmoqda.

XITOY FUQAROLARI HARAKATCHANLIGINI BOSHQARISHDAGI ASOSIY MUAMMOLAR

Qiyosiy tahlil Markaziy Osiyo davlatlari uchun bir qator umumiy muammolar mavjudligini ko'rsatadi.

Birinchi muammo — ma'lumotlarning parchalanishi. Migratsiya, chegara, mehnat, ta'lim, soliq va investitsiya organlari turli statistik birliklardan foydalanadi. Natijada bitta shaxs turli bazalarda bir necha marta hisobga olinishi yoki ayrim holatlarda statistik kuzatuvdan tashqarida qolishi mumkin.

Ikkinchi muammo — huquqiy maqomlarning aralashtirilishi. Turist, biznes mehmoni, talaba yoki qisqa muddatli loyiha xodimini mehnat migranti sifatida talqin qilish statistik va tahliliy xulosalarda noaniqliklarni yuzaga keltirishi mumkin.

Uchinchi muammo — pudrat va subpudrat tizimidagi javobgarlikning aniq belgilanishi. Yirik investitsiya loyihalarida bosh pudratchi, subpudratchi, xorijiy korxona va mahalliy ish beruvchi o'rtasidagi vakolatlar aniq belgilanmasa, ish haqi, sug'urta, xavfsizlik hamda mehnat nizolari bilan bog'liq muammolar yuzaga kelishi mumkin [6; "General principles" bo'limi].

To'rtinchi muammo — mahalliy bandlik va malaka transferi. Xorijiy mutaxassislarni jalb qilish ayrim texnologik vazifalarni bajarish uchun zarur bo'lishi mumkin. Biroq loyiha shartnomalarida mahalliy xodimlarni o'qitish, bilim va texnologiyalarni transfer qilish hamda xorijiy mutaxassislar egallab turgan lavozimlarni bosqichma-bosqich mahalliylashtirish mexanizmlari ko'zda tutilishi lozim.

Beshinchi muammo — jamoatchilik bilan kommunikatsiya va axborot shaffofligi. Migratsiya va yirik investitsiya loyihalari bo'yicha rasmiy va tekshiriladigan ma'lumotlarning yetishmasligi tasdiqlanmagan raqamlar va stereotiplarning tarqalishiga olib kelishi mumkin.

XALQARO TAJRIBADAN KELIB CHIQADIGAN AYRIM XULOSALAR

Xitoy migratsiyasini o'rganishda AQSHdagi Chinatownlarning tarixiy tajribasi ham muayyan qiyosiy ahamiyatga ega. Mazkur tajriba etnik hududiy jamlanish faqat migrantlarning ixtiyoriy tanlovi emas, balki muayyan tarixiy davrlarda ayrim tarixiy davrlardagi huquqiy cheklovlar, uy-joydan foydalanish va mehnat bozoridagi tengsiz sharoitlar bilan ham bog'liq ham bo'lishi mumkinligini ko'rsatadi [14].

Bundan Markaziy Osiyo uchun ushbu tarixiy tajribani Markaziy Osiyo sharoitiga bevosita tatbiq etish zarur, degan xulosa kelib chiqmaydi. Aksincha, Xitoy fuqarolarining biznes, mehnat va madaniy faoliyatini umumiy huquqiy makon doirasida, teng huquqlar va umumiy shaharsozlik qoidalari asosida boshqarish ustuvor bo'lishi lozim.

NATIJALAR

Qiyosiy tahlil uchta asosiy natijani ko'rsatadi. Birinchidan, davlatlar bo'yicha harakatchanlik kanallari va ularning huquqiy rasmiylashtirilishi farqlanadi. Ikkinchidan, mavjud statistik ko'rsatkichlar barcha Xitoy fuqarolarini bir xil qamrab olmaydi: masalan, Qozog'iston bo'yicha keltirilgan 6 090 nafar ko'rsatkichi aynan ruxsatnomalar asosidagi bandlik segmentiga taalluqlidir [11]. Uchinchidan, boshqaruv samaradorligini faqat kirib kelgan shaxslar soni bilan emas, balki huquqiy maqomlarning aniqligi, mehnat huquqlari va mahalliy kadrlarga bilim o'tkazish imkoniyatlari orqali ham

baholash zarur.

Maqolada aniqlangan muammolar va ularga mos takliflar 1-jadvalda umumlashtirilgan. Bular barcha mamlakatlarda bir xil darajada tasdiqlangan buzilishlar emas, balki qiyosiy tahlildan kelib chiqadigan boshqaruv masalalari va tavsiyalardir.

1-jadval. Xitoy fuqarolari harakatchanligini boshqarish muammolari va tavsiyalar

Muammo / boshqaruv masalasi	Tavsiya
Ma'lumotlarning parchalanishi	Hisob birliklari va statistik davrlarni muvofiqlashtirish; toifalar bo'yicha ochiq ma'lumotlarni e'lon qilish.
Huquqiy maqomlarning aralashtirilishi	Turist, talaba, biznes mehmoni, mehnat migranti va rezidentni alohida hisobga olish.
Subpudrat zanjiridagi javobgarlik	Ish beruvchi, bosh pudratchi va subpudratchining mehnat sharoitlariga oid majburiyatlarini aniqlashtirish.
Mahalliy bandlik va malaka transferi	Mahalliy kadrlarni o'qitish va tegishli lavozimlarni bosqichma-bosqich mahalliylashtirish.
Axborot shaffofligi	Tekshiriladigan rasmiy ma'lumotlar va muntazam jamoatchilik axborotini taqdim etish.
Huquqiy himoya	Shikoyat, maslahat va mehnat nizolarini hal etish mexanizmlaridan foydalanish imkonini ta'minlash.

Manba: muallif tomonidan maqoladagi qiyosiy tahlil asosida tuzilgan.

XULOSA

Markaziy Osiyoning besh davlati bo'yicha amalga oshirilgan qiyosiy tahlil Xitoydan keluvchi harakatchanlikni yagona migratsion oqim sifatida baholash metodologik jihatdan to'g'ri emasligini ko'rsatadi. Mehnat ruxsatnomasi asosidagi bandlik, investitsiya loyihalari doirasidagi vaqtinchalik faoliyat, biznes safarlari, logistika, turizm, ta'lim va uzoq muddatli yashash huquqiy jihatdan turli kategoriyalarni tashkil etadi. Shuning uchun "Xitoy migrantlari soni" tushunchasi har bir tadqiqotda aniq belgilanishi, foydalanilayotgan statistik ma'lumotning davri, hududi, huquqiy toifasi va manbasi ko'rsatilishi lozim.

Tahlil natijalariga ko'ra, Markaziy Osiyo davlatlari uchun migratsiyani boshqarishning ustuvor yo'nalishlari sifatida statistik ma'lumotlarni muvofiqlashtirish, viza va bandlik maqomlarini aniq ajratish, mehnat huquqlarini ta'minlash, subpudrat zanjirlarida javobgarlikni aniqlashtirish, mahalliy kadrlarni tayyorlash va malaka transferini kuchaytirish hamda jamoatchilikka ishonchli axborot taqdim etishni ko'rsatish mumkin.

Savdo, investitsiya va transport infratuzilmasining kengayishi Xitoy fuqarolari harakatchanligi uchun umumiy iqtisodiy muhit yaratadi, ammo migratsion ta'sirni faqat investitsiya hajmi yoki savdo ko'rsatkichlari asosida baholash mumkin emas. Bunday ta'sir shaxsning kasbi, loyiha bosqichi, mehnat shartnomasi, ish beruvchisi va huquqiy maqomini hisobga olgan holda o'rganilishi zarur.

Umuman olganda, Xitoy va Markaziy Osiyo o'rtasidagi iqtisodiy hamkorlikning chuqurlashuvi sharoitida migratsiyani samarali boshqarish aniq huquqiy mezonlar, shaffof statistika, teng mehnat sharoitlari, mahalliy manfaatlarni hisobga olish va davlat institutlari o'rtasidagi muvofiqlashtirilgan hamkorlikka asoslanishi maqsadga muvofiq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. International Organization for Migration. World Migration Report 2024. Chapter 2: Migration and Migrants: A Global Overview. – Geneva: IOM, 2024. – URL: https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2024-chapter-2.

2. United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division. International Migrant Stock 2024. – 2024. – URL: https://www.un.org/development/desa/pd/content/international-migrant-stock.

3. UNESCO Institute for Statistics. Methodology: Statistics on Internationally Mobile Students. – URL: https://uis.unesco.org/en/methodology/communication-et-information.

4. World Bank. Belt and Road Economics: Opportunities and Risks of Transport Corridors. – Washington, DC: World Bank, 2019. – DOI: https://doi.org/10.1596/978-1-4648-1392-4.

5. International Organization for Migration. Uzbekistan: Migration Data Gap Analysis. – January 2024. – URL: https://uzbekistan.iom.int/sites/g/files/tmzbdl2566/files/documents/2024-12/mtm-data-mapping_uzbekistan_final_04-11-24_2.pdf.

6. International Labour Organization. ILO's 2016 General Principles and Operational Guidelines for Fair Recruitment. – 17 February 2019. – URL: https://www.ilo.org/resource/ilos-2016-general-principles-and-operational-guidelines-fair-recruitment.

7. Ministry of Commerce of the People's Republic of China. MOFCOM Letter on the Administration of Operation Qualifications of Overseas Labor Service Cooperation. – 16 August 2012. – URL: https://english.mofcom.gov.cn/Policies/ForeignEconomicandTechnologicalCooperation/art/2012/art_143b0075cb8c44c29e66b096ac6f9494.html.

8. O'zbekiston Respublikasi Tashqi ishlar vazirligi. O'zbekiston va Xitoy o'rtasida vizasiz tartib to'g'risidagi bitimning kuchga kirishi haqida. – 2025-yil 13-may. – URL: https://gov.uz/ru/mfa/news/view/53659.

ISSN 3060-5059 (Online)

9. O‘zbekiston Respublikasining «O‘zbekiston Respublikasida chet el fuqarolarining va fuqaroligi bo‘lmagan shaxslarning huquqiy holati to‘g‘risida»gi Qonuni. – 2021-yil 4-iyun, O‘RQ-692-son. – URL: https://lex.uz/uz/docs/-5443899.

10. Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali. O‘zbekiston Respublikasi hududida mehnat faoliyati huquqini beradigan tasdiqnomani olish. Huquqiy asos: O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 22-fevraldagi 86-son qarori. – URL: https://my.gov.uz/uz/service/270.

11. Министерство труда и социальной защиты населения Республики Казахстан. Более 14,2 тыс. иностранных граждан осуществляли трудовую деятельность в Казахстане в 2025 году. – 2026. – URL: https://www.gov.kz/memleket/entities/enbek/press/news/details/1149400?lang=ru.

12. The State Council of the People’s Republic of China. Commencement Ceremony of China–Kyrgyzstan–Uzbekistan Railway Project Held in Kyrgyzstan. – 27 December 2024. – URL: https://english.www.gov.cn/news/202412/27/content_WS676eabb1c6d0868f4e8ee51f.html.

13. Qirg‘iziston Respublikasi Tashqi ishlar vazirligi. E-VISA: Unified Permit. – URL: https://www.evisa.e-gov.kg/get_information.php?ing=en.

14. U.S. National Park Service. 1906 Earthquake: Chinese Displacement. – URL: https://home.nps.gov/prsf/learn/historyculture/1906-earthquake-chinese-treatment.htm.